

YÊU CẦU VỀ NHÂN LỰC CHẤT LƯỢNG CAO TRONG LĨNH VỰC NÔNG NGHIỆP VÀ DU LỊCH CHO PHÁT TRIỂN BỀN VỮNG VÀ THÍCH ỨNG VỚI BIẾN ĐỔI KHÍ HẬU

HUỲNH VĂN TÁNH*

Trong sự nghiệp công nghiệp hóa, hiện đại hóa đất nước và hội nhập quốc tế hiện nay, nhân lực chất lượng cao đóng vai trò quan trọng quyết định đến tốc độ phát triển kinh tế - xã hội. Để phù hợp với định hướng phát triển bền vững và thích ứng biến đổi khí hậu trong giai đoạn mới, phát triển nguồn nhân lực chất lượng cao trong lĩnh vực nông nghiệp và du lịch là hết sức quan trọng và cấp thiết.

Từ khóa: Phát triển bền vững; biến đổi khí hậu; nguồn nhân lực chất lượng cao; lĩnh vực nông nghiệp và du lịch; thích ứng.

In the current cause of industrialization and modernization, and international integration in Vietnam, high-quality human resources play a crucial role in determining the speed of socio-economic development. In line with the orientation of sustainable development and climate change adaptation in the new period, it is urgent to develop high-quality human resources in agriculture and tourism.

Keywords: Sustainable development; climate change; high-quality human resources; agriculture and tourism; adjustment.

NGÀY NHẬN: 07/12/2023   NGÀY PHẢN BIỆN, ĐÁNH GIÁ: 02/02/2024   NGÀY DUYỆT: 18/3/2024

DOI: <https://doi.org/10.59394/qlnn.338.2024.804>

1. Đặt vấn đề

Thuật ngữ nguồn nhân lực chất lượng cao lần đầu tiên được nêu trong Văn kiện Đại hội Đảng lần thứ X: "... Thông qua việc đổi mới toàn diện giáo dục và đào tạo, phát triển nguồn nhân lực chất lượng cao, chấn hưng nền giáo dục Việt Nam"¹. Điều này thể hiện bước phát triển mới trong nhận thức của Đảng về chiến lược phát triển con người; đồng thời, cũng là phù hợp với xu thế phát triển và cách mạng công nghiệp 4.0.

Những năm qua, nông nghiệp đã thực sự được khẳng định và phát huy vai trò là "bệ đỡ" của nền kinh tế, đặc biệt trong bối cảnh khó khăn do những tác động tiêu cực của đại dịch Covid-19 đến mọi mặt của đời sống kinh tế - xã hội thì lĩnh vực nông nghiệp đã bảo đảm an sinh xã hội, việc làm cho người lao động. Trước yêu cầu của phát triển bền vững, vai trò "bệ đỡ" này cần được tiếp tục

* TS, Học viện Chính trị khu vực IV

được phát huy. Cùng với nông nghiệp, du lịch là một ngành “công nghiệp không khói” quan trọng, đóng góp ngày càng lớn vào nền kinh tế, là xu hướng phát triển của tương lai, phát triển xanh, bền vững, thân thiện môi trường. Lĩnh vực nông nghiệp và du lịch đã đạt được nhiều thành tựu, tuy nhiên, nguồn nhân lực trong lĩnh vực nông nghiệp, du lịch còn thiếu và yếu. Để phát triển nguồn nhân lực chất lượng cao cho nông nghiệp và du lịch hướng tới phát triển bền vững và thích ứng biến đổi khí hậu phải đáp ứng các yêu cầu về số lượng, chất lượng, cơ cấu, hội nhập quốc tế và cách mạng công nghiệp 4.0.

2. Những yêu cầu đổi mới phát triển nguồn nhân lực cho công nghiệp và du lịch

a. Phát triển hợp lý về số lượng

Phát triển nguồn nhân lực trình độ cao hợp lý về mặt số lượng là việc thực hiện các hoạt động, áp dụng các biện pháp nhằm tạo ra sự gia tăng về số lượng nguồn nhân lực trình độ cao đáp ứng đủ so với nhu cầu sử dụng nguồn nhân lực của ngành Nông nghiệp và Du lịch.

Trong lĩnh vực nông nghiệp, những năm qua, nguồn nhân lực ngành Nông nghiệp có sự điều chỉnh giảm về số lượng và tỷ lệ, chất lượng ngày càng được nâng lên. Tuy nhiên, nhân lực chất lượng cao trong lĩnh vực nông nghiệp vẫn còn thiếu, nhất là chuyên gia và đội ngũ lao động có thể làm chủ công nghệ, kỹ thuật cao, đây là rào cản và thách thức đối với mục tiêu phát triển nông nghiệp sinh thái, nông dân văn minh, nông thôn hiện đại. Theo thống kê của Bộ Giáo dục và Đào tạo, năm 2022, cả nước có hơn 521.000 sinh viên nhập học ở 25 lĩnh vực đào tạo. Trong đó, chỉ có 7.100 sinh viên nhập học khối ngành nông, lâm nghiệp, thủy sản, thú y, chiếm 1,37%¹. Báo cáo Điều tra lao động và việc làm năm 2020 của Tổng cục Thống kê, năm 2020, nguồn nhân lực khối ngành Nông nghiệp thiếu khoảng 3,2 triệu lao động qua đào tạo².

Nhằm đổi mới, nâng cao hiệu quả đào tạo nguồn nhân lực chất lượng cao đáp ứng yêu

cầu phát triển ngành Nông nghiệp, Bộ Nông nghiệp và Phát triển nông thôn đã đề ra mục tiêu đến năm 2030 phấn đấu đạt bình quân mỗi năm đào tạo nghề cho khoảng 1,5 triệu lao động nông thôn trên cả nước. Đến năm 2030, tỷ lệ lao động nông nghiệp được đào tạo đạt trên 70%³.

Đối với lĩnh vực du lịch, du lịch Việt Nam được xác định là ngành kinh tế mũi nhọn, với tốc độ tăng trưởng cao và mang lại doanh thu lớn. Trong giai đoạn 2015 - 2019, lượng khách du lịch quốc tế tăng từ 7,9 triệu lên 18 triệu; tốc độ tăng trưởng bình quân khách quốc tế đạt 22,7%/năm; lượng khách nội địa tăng từ 57 triệu lượt lên 85 triệu lượt. Tổng thu từ du lịch tăng từ 355 nghìn tỷ đồng lên 755 nghìn tỷ đồng, đóng góp 9,2% GDP, tạo ra 2,5 triệu lao động trực tiếp và gián tiếp⁴. Sau dịch Covid-19 năm 2023 du lịch Việt Nam đón 12,6 triệu lượt khách quốc tế, vượt 57% mục tiêu 8 triệu lượt, khách du lịch nội địa đạt 108 triệu lượt, vượt 6% so với kế hoạch. Tổng thu từ khách du lịch đạt 678 nghìn tỷ đồng, vượt 4,3% so với kế hoạch⁵. Theo số liệu của Tổng cục Du lịch, mỗi năm, toàn ngành cần khoảng 40.000 lao động, song thực tế hiện nay lượng sinh viên ra trường lĩnh vực du lịch hàng năm chỉ đạt khoảng 15.000 người, hơn 12% trong số này có trình độ cao đẳng, đại học trở lên⁶.

b. Phát triển hợp lý về cơ cấu

Nhiệm vụ quan trọng của phát triển nguồn nhân lực là phải tạo ra cơ cấu nguồn nhân lực trình độ cao phù hợp với cơ cấu kinh tế và trình độ khoa học công nghệ. Thông qua giáo dục, đào tạo làm thay đổi cơ cấu bậc trình độ trong ngành Nông nghiệp và Du lịch theo hướng gia tăng cơ cấu bậc trình độ đào tạo cao, giảm phù hợp cơ cấu bậc trình độ thấp và lao động chưa qua đào tạo.

Đối với lĩnh vực nông nghiệp, theo cách tiếp cận về tính chất lao động: cán bộ nông nghiệp có sự tăng lên về số lượng và tỷ lệ so với tổng số lao động ngành Nông nghiệp, nông dân chưa qua đào tạo có sự giảm về số lượng

và tỷ lệ so với tổng số lao động ngành Nông nghiệp; về cơ cấu trình độ đào tạo, đó là giảm tỷ lệ lao động có trình độ sơ cấp nghề và dạy nghề thường xuyên, tăng tỷ lệ lao động qua đào tạo ở bậc trung cấp chuyên nghiệp, trung cấp nghề, cao đẳng, cao đẳng nghề, đại học, sau đại học. Cùng với đó từng vùng, địa phương cần căn cứ chiến lược phát triển kinh tế - xã hội, điều kiện tự nhiên của vùng, địa phương để xây dựng quy hoạch phát triển ngành Nông nghiệp phù hợp.

Đối với ngành Du lịch, cơ cấu nhân lực du lịch được xác định theo trình độ, ngành nghề, đơn vị sự nghiệp hay doanh nghiệp để từ đó có cơ cấu phù hợp, tránh lãng phí nguồn lực xã hội. Nhằm đáp ứng yêu cầu đa dạng về nhân lực du lịch đòi hỏi các trường đào tạo cần đa dạng hóa ngành, nghề: lễ tân, đầu bếp, thiết kế và điều hành tour, hướng dẫn viên... Cùng với đó là huy động sự tham gia của các ngành nghề, lĩnh vực khác tham gia vào lĩnh vực du lịch. Điều này sẽ làm giảm thiểu sự mất cân bằng cung - cầu lao động trên thị trường lao động du lịch.

c. Hoàn thiện và nâng cao về chất lượng

Hoàn thiện nâng cao về chất lượng của nguồn nhân lực chất lượng cao bao gồm: nâng cao thể lực để có sức khỏe phù hợp với chuyên môn, có sức chịu đựng đáp ứng áp lực lao động trong quá trình sản xuất; nâng cao trình độ chuyên môn kỹ thuật; nâng cao năng lực, kỹ năng làm việc; nâng cao phẩm chất nghề nghiệp gồm: thái độ, tác phong công nghiệp, trách nhiệm trong thực hiện công việc, sự tuân thủ pháp luật và kỷ luật lao động, tinh thần cầu tiến...

Đối với ngành Nông nghiệp, Quyết định số 150/QĐ-TTg ngày 28/01/2022 của Thủ tướng Chính phủ phê duyệt chiến lược phát triển nông nghiệp và nông thôn bền vững giai đoạn 2021 - 2030, tầm nhìn đến năm 2050 xác định: giao quyền chủ động cho các hợp tác xã, tổ chức nông dân, cộng đồng địa phương và doanh nghiệp tham gia đề xuất yêu cầu, xây dựng nội dung đào tạo kỹ năng

về sản xuất nông nghiệp, các ngành nghề phi nông nghiệp, các kỹ năng kinh tế số, công nghệ mới, kỹ năng quản lý kinh tế, xúc tiến thương mại, quản lý tài nguyên, môi trường, bảo vệ sản xuất, ngoại ngữ cho lao động xuất khẩu... theo sát yêu cầu thực tế để gắn với giải quyết việc làm và phù hợp với xu hướng chuyển dịch cơ cấu kinh tế nông thôn. Đào tạo các chuyên gia đầu ngành theo lĩnh vực. Đào tạo năng lực cho đội ngũ cán bộ kỹ thuật, cán bộ quản lý ngành Nông nghiệp về kỹ năng đàm phán, pháp lý, phân tích thị trường, quản lý sinh thái, quản lý trách nhiệm, nông nghiệp hữu cơ, nông nghiệp tuần hoàn, nông nghiệp thông minh,... Xây dựng chương trình đào tạo nông dân chuyên nghiệp, lao động tay nghề cao⁷.

Cán bộ nông nghiệp phải được đào tạo đúng chuyên môn; có khả năng đề xuất các phương án giải quyết khi cần thiết; có đủ năng lực chuyên môn để kiểm tra, giám sát, đánh giá tình hình sản xuất nông nghiệp ở địa phương. Có khả năng nghiên cứu tiến bộ khoa học công nghệ và ứng dụng vào điều kiện sản xuất nông nghiệp thực tế tại từng địa phương; kỹ năng truyền đạt, phổ biến kiến thức khoa học kỹ thuật, chuyển giao tiến bộ khoa học kỹ thuật cho nông dân. Có khả năng xây dựng chiến lược, quy hoạch, kế hoạch; khả năng phối hợp trong quá trình thực hiện nhiệm vụ với các ngành, các đơn vị có liên quan để kịp thời giải quyết công việc thuộc chức năng, nhiệm vụ đã được giao.

Việc phát triển chất lượng nguồn nhân lực du lịch chủ yếu được đánh giá thông qua các tiêu chí về sức khỏe, trình độ học vấn, chuyên môn và các năng lực phẩm chất cá nhân. Vì du lịch là ngành dịch vụ mang tính phục vụ cao, sự hài lòng của khách hàng phụ thuộc rất nhiều vào sự thuần thực của lực lượng nhân lực du lịch. Do đó, nhân lực lĩnh vực du lịch cần phải được đào tạo nghiệp vụ, chuyên môn, thường xuyên nâng cao năng lực thực hiện, trau dồi tri thức và nâng cao kỹ năng tay nghề, đạo đức nghề nghiệp, thái độ ứng xử.

d. Phát triển đáp ứng yêu cầu hội nhập quốc tế và cuộc cách mạng công nghiệp 4.0

Việt Nam liên tục nhận được đầu tư mở rộng quy mô kinh doanh của các đối tác nước ngoài nhờ nguồn nhân công giá rẻ, do đó, lao động Việt Nam tiếp tục đối mặt với sự cạnh tranh từ lao động của các nước, như: Trung Quốc, Ấn Độ, Thái Lan, Indonesia, Singapore... Trước yêu cầu cạnh tranh về nhân lực chất lượng cao đòi hỏi nguồn nhân lực lĩnh vực nông nghiệp và du lịch phải bắt kịp xu thế, nâng cao trình độ phù hợp với cách mạng công nghiệp 4.0.

Nghị quyết số 19-NQ/TW ngày 16/6/2022 Hội nghị lần thứ năm Ban Chấp hành Trung ương Đảng khóa XIII về nông nghiệp, nông dân, nông thôn đến năm 2030, tầm nhìn đến năm 2045 xác định nhiệm vụ: tạo đột phá trong phát triển nhân lực, đào tạo, nâng cao kỹ năng nghề đáp ứng yêu cầu cơ cấu lại nông nghiệp, phát triển kinh tế nông thôn, tận dụng hiệu quả cơ hội cách mạng công nghiệp 4.0, chuyển đổi số và hội nhập quốc tế. Đổi mới toàn diện hình thức tổ chức và nội dung đào tạo nghề cho lao động nông thôn, nâng cao trình độ, kỹ năng nghề, nhất là lao động trẻ, đáp ứng nhu cầu thị trường. Mở rộng quy mô, ngành nghề đào tạo phục vụ sản xuất nông nghiệp, công nghiệp, dịch vụ, khoa học - công nghệ, quản trị kinh doanh đáp ứng nhu cầu lao động ở nông thôn, chuyển đổi nghề nghiệp và xuất khẩu lao động. Có chiến lược nâng cao năng suất lao động, khuyến khích các doanh nghiệp, hợp tác xã, tổ chức tư nhân tham gia đào tạo nghề, phát triển thị trường lao động ở nông thôn. Cùng với đó, tiếp tục khẳng định nhiệm vụ quản lý tài nguyên, bảo vệ môi trường nông thôn, nâng cao khả năng thích ứng với biến đổi khí hậu, phòng, chống thiên tai; quản lý, sử dụng tiết kiệm, hiệu quả các nguồn tài nguyên gắn với bảo tồn đa dạng sinh học, chuyển mạnh sang mô hình tăng trưởng xanh.

Đối với ngành Du lịch, cuộc cách mạng

công nghệ số đã và đang đặt ra nhiều vấn đề đối với lao động, việc làm và phát triển nguồn nhân lực du lịch Việt Nam, do đó, phát triển nguồn nhân lực du lịch chất lượng cao đáp ứng yêu cầu mới trong bối cảnh bùng nổ của cuộc cách mạng công nghệ số là nâng cao trình độ, hiểu biết và kỹ năng sử dụng công nghệ của người lao động.

Nguồn nhân lực du lịch chất lượng cao trong bối cảnh cách mạng công nghệ số đòi hỏi phải am hiểu và sử dụng thành thạo một số công nghệ cơ bản, đặc biệt là công nghệ thông tin và truyền thông; am hiểu các công nghệ cốt lõi của cách mạng công nghệ số và những ứng dụng cho ngành Du lịch; có khả năng tiếp cận và thích ứng nhanh với những biến đổi mà cách mạng công nghệ số tác động đến ngành Du lịch; sẵn sàng nắm bắt, tiếp nhận và sử dụng các công nghệ mới được ứng dụng hỗ trợ cho từng vị trí công việc⁸□

Chú thích:

1, 3. *Nguồn nhân lực cho nông nghiệp 4.0: Thực trạng và giải pháp.* <https://kinhtenongthon.vn>, ngày 06/12/2023.

2. *Nhân lực cho ngành Nông nghiệp, vấn đề và giải pháp.* <https://ictvietnam.vn>, ngày 01/8/2023.

4. *Tốc độ tăng trưởng khách cao, đóng góp quan trọng vào phát triển kinh tế - xã hội.* <https://www.vietnamtourism.gov.vn>, ngày 09/7/2020.

5. *Du lịch Việt Nam - Một năm nhìn lại những sự kiện đáng chú ý.* <https://bvhttdl.gov.vn>, ngày 09/01/2024.

6. *Phát triển nguồn nhân lực ngành du lịch - Bài 1: Yếu tố quan trọng quyết định thành công.* <https://vietnamtourism.gov.vn>, ngày 20/02/2020.

7. *Quyết định số 150/QĐ-TTg ngày 28/01/2022 của Thủ Tướng Chính Phủ Phê duyệt chiến lược phát triển nông nghiệp và nông thôn bền vững giai đoạn 2021 - 2030, tầm nhìn đến năm 2050.*

8. *Phát triển nhân lực du lịch trong bối cảnh cách mạng công nghệ số.* <https://vietnamtourism.gov.vn>, ngày 21/10/2022.